

SET C 1/4 (C1-4)

- Zarin Katharina wollte Reformen in Polen zur Stärkung des Landes unterbinden
- „Gleichgewicht der Mächte“ in Europa verbot russischen Alleingang
- Konföderation von Bar 1768: Bündnis polnischer Kleinadliger gegen russische Vorherrschaft in Polen, unterstützt von Österreich und Frankreich
- 05.08.1772: Teilungsvertrag Preußens, Russlands und Österreichs: Polen verlor $\frac{1}{3}$ seines Gebiets & $\frac{1}{4}$ seiner Bevölkerung

1772

- caryca Katarzyna chciała powstrzymać reformy w Polsce mające wzmacnić kraj
- „równowaga sił“ w Europie zakazała rosyjskiego działania w pojedynkę
- konfederacja barska w 1768 r.: związek szlachty polskiej przeciwko rosyjskiej dominacji w Polsce, wspierany przez Austria i Francję
- 05.08.1772 r.: traktat rozbiorowy pomiędzy Prusami, Rosją i Austrią – Polska straciła $\frac{1}{3}$ terytorium & $\frac{1}{4}$ ludności

— schneiden ..... falten
— przeciąć ..... złożyć

- 1697 wählte der Sejm den sächsischen Kurfürsten Friedrich August „den Starken“ zum König von Polen
- er nahm als König den Namen August II. an
- auch sein Sohn wurde als August III. König von Polen
- sie regierten als Herzog Sachsen und als König Polen
- in Polen auch als „Sachsenzeit“ bezeichnet
- es gab einen intensiven Austausch zwischen beiden Ländern

1697–1706/1709–1763

- w roku 1697 Sejm wybrał księcia saskiego Fryderyka Augusta „Mocnego“ na króla Polski
- jako król przyjął imię August II
- również jego syn August III został królem Polski
- każdy z nich rządził jako książę Saksonii i król Polski
- w Polsce znana również jako „okres saski“
- pomiędzy tymi dwoma krajami miała miejsce intensywna wymiana

- philosophische Strömung in Europa
- basierend auf Rationalismus und Empirismus
- durch Bildung sollten Menschen befähigt werden, ihren Verstand zu gebrauchen
- Verbesserung des Lebens und der Gesellschaft durch die Vernunft angestrebt

18. JH / XVIII w.

- nurt filozoficzny w Europie
- w oparciu o racjonalizm i empiryzm
- poprzez edukację ludzie powinni być w stanie korzystać ze swojego rozumu
- poprawa jakości życia i społeczeństwa dzięki rozumowi

- mit Herrschaftsantritt Maria Theresias griff der gleichfalls neue König von Preußen Friedrich II. Schlesien an
- darauf folgte der 2. Schlesische Krieg 1744–1745, beide sind Teil des Österreichischen Erbfolgekriegs 1740–1748
- am Ende erhielt Preußen den Großteil Schlesiens sowie die Grafschaft Glatz
- diese preußischen Eroberungen wurde 1763 bestätigt

1740–1742

- wraz z objęciem władzy przez Marię Teresę nowy król Prus Fryderyk II zdecydował się zaatakować Śląsk
- w latach 1744–1745 miała miejsce II wojna śląska, obydwie są częścią austriackiej wojny o sukcesję w latach 1740–1748
- ostatecznie Prusy otrzymały większość Śląska i hrabstwo kłodzkie
- owe pruskie podboje zostały potwierdzone w 1763 r.

- Krieg zwischen Preußen und England/Hannover gegen u.a. Frankreich, Österreich und Russland
- Auslöser: preußischer Einmarsch in Sachsen
- in Preußen auch als 3. Schlesischer Krieg angesehen
- endete mit Friedenschlüssen von Paris und Hubertusburg
- bestätigte Aufstieg Preußens zur 5. Großmacht in Europa
- Frankreich verlor fast alle seine Kolonien an England

1756-1763

— schneiden .....
— przeciąć .....
..... falten
..... złożyć

- Realunion von Polen und Litauen mit einem König an der Spitze
- nach Ende der Jagiellonen-Dynastie Einführung einer Wahlmonarchie
- zentrales Element: das Adligen-Parlament Sejm
- Ende nach 3. Teilung Polens: Staat verschwindet vollständig

1569-1795

- unia realna Polski i Litwy z jednym królem na czele
- po wygaśnięciu dynastii Jagiellonów wprowadzono monarchię elekcyjną
- główny element parlamentu szlacheckiego: Sejm
- koniec po III rozbiorze Polski: państwo całkowicie zniknęło

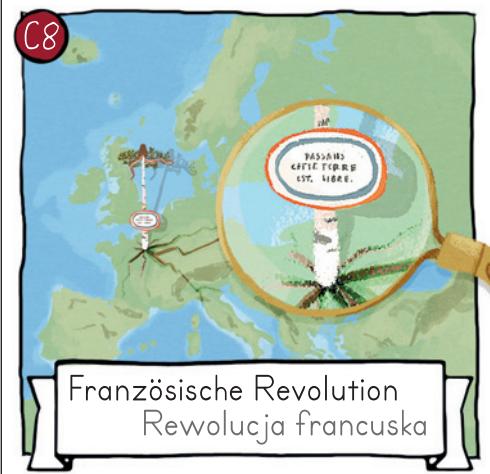

- Monarchen nehmen Elemente der Aufklärung in ihre Herrschaftsauffassung und -ausübung auf
- Alleinherrschaft wird nicht in Frage gestellt, mit Hilfe der Vernunft soll Staat effizienter regiert und gestärkt werden
- wendet sich auch gegen den Einfluss der Kirche
- bekannte Vertreter: Friedrich II in Preußen, Stanisław Antoni Poniatowski in Polen, Joseph II. in Österreich, Katharina II. in Russland

18. JH / XVIII w.

- władcy włączają elementy filozofii oświecenia w swoje pojmowanie i sprawowanie władzy
- władza autokratyczna nie jest kwestionowana, z pomocą rozsądku państwo ma być rządzone efektywniej i wzmacnione
- sprzeciwia się wpływowi Kościoła
- znani przedstawiciele: Fryderyk II w Prusach, Stanisław Antoni Poniatowski w Polsce, Józef II w Austrii, Katarzyna II w Rosji

- Ursachen: Ernteausfälle, steigende Brotpreise, Aufklärung, Forderung des 3. Standes nach Mitbestimmung, gescheiterte Reformen und Staatspleiten
- Einberufung der Generalstände und Streit über Abstimmungsmodus löst Revolution aus
- 3. Stand bildet Nationalversammlung, die die Erklärung der Menschen- und Bürgerrechte sowie eine Verfassung für konstitutionelle Monarchie erarbeitet

1789-1799

- przyczyny: nieurodzaje, rosnące ceny chleba, oświecenie, dążenie stanu trzeciego do współdecydowania, nieudane reformy i bankructwo państwa
- zwolnianie Stanów Generalnych i spór odnośnie sposobu głosowania wywołyły rewolucję
- stan trzeci utworzył Zgromadzenie Narodowe, które opracowało deklarację praw człowieka i obywatela oraz konstytucję dla monarchii konstytucyjnej

SET C 3/4 (C9-12)

- Verfassung vom 03.05.1791
- vom 4jährigen Sejm verabschiedet
- etablierte konstitutionelle Monarchie mit Gewaltenteilung
- nach Korsika (1755) zweite moderne, geschriebene Verfassung Europas
- heute in Polen „Verfassungstag“ als Feiertag

1791

schnieden ..... falten
przeciąć ..... złożyć

- 27.04.1792
- geschlossen zwischen polnischen Magnaten und Zarin Katharina II.
- gemeinsames Ziel war die Reformen in Polen und die Verfassung von 1791 rückgängig zu machen

1792

- 27.04.1792 r.
- zwarta pomiędzy polskimi magnatami a carycą Katarzyną II
- wspólnym celem było cofnięcie reform w Polsce i obalenie konstytucji z 1791 r.

- Unzufriedenheit Preußens, weil Danzig und Thorn weiterhin polnisch
- Russland wollte weiterhin schwaches Polen
- Polen gespalten zwischen König und Magnatenopposition
- erfolgreiche Reformen in Polen durch Verfassung von 1791
- 1792 Invasion Russlands in Polen-Litauen: Abschaffung der Verfassung, Wiederherstellung der russischen Vorherrschaft
- 2. Teilung: Russland und Preußen annexieren weitere Gebiete

1793

- niezadowolenie Prus, ponieważ Gdańsk i Tarnów pozostały w Polsce
- Rosja chciała, aby Polska pozostała słaba
- Polska była rozdarta między króla i opozycję magnacką
- udane reformy w Polsce dzięki konstytucji z 1791 r.
- 1792 r.: inwazja Rosji na Rzeczpospolitą Obojga Narodów: zniesienie konstytucji, przywrócenie prymatu Rosji
- II rozbór: Rosja i Prusy anektują kolejne obszary

- nach 2. Teilung Mobilisierung des polnischen Widerstands
- unter Führung von Tadeusz Kościuszko 1794 Aufstand gegen Teilungsmächte
- nach militärischer Niederlage teilen Russland, Preußen und Österreich das restliche Territorium Polens unter sich auf
- Polen verschwindet als Staat von der Landkarte für 123 Jahre

1795

- po II rozbiorze mobilizacja polskiego ruchu oporu
- powstanie przeciw zaborcom pod przewodnictwem Tadeusza Kościuszki w 1794 r.
- po upadku powstania Rosja, Prusy i Austria podzieliły między siebie resztę Polski
- Polska jako państwo zniknęła z mapy na 123 lata

- 07.09.07.1807
- beendete den 4. Koalitionskrieg von Russland und Preußen gegen Frankreich
- Preußen um mehr als die Hälfte reduziert
- Neugründung des Herzogtums Warschau in Personalunion mit Sachsen als Vasallen Napoleons
- gebildet aus preußischen Gebieten der 2. und 3. Teilung Polens
- Danzig wird mit Hela und Oliva zur freien Stadt

1807

- 07.09.07.1807 r.
- zakończył czwartą wojnę koalicyjną Rosji i Prus z Francją
- Prusy zmniejszone o ponad połowę
- utworzenie Księstwa Warszawskiego w unii personalnej z Saksonią jako państwa wasalskiego Napoleona
- utworzone na obszarze zaboru pruskiego II i III rozbioru Polski
- Gdańsk wraz z Helem i Oliwą stał się

— schneiden ..... falten
— przeciąć ..... złożyć

- Einspruchsrecht im Sejm (dem polnischen Parlament)
- lat. *veto* = dt. „ich verbiete“
- Recht bestand seit dem 16. Jh., erstmalig angewendet 1652
- Beschlüsse mussten einstimmig gefasst werden, jeder Abgeordnete konnte mit einem Veto Beschluss verhindern

- prawo weta w sejmie
- łac. *veto* = pol. „nie pozwalam“
- prawo istniało od XVI wieku, po raz pierwszy zastosowane w 1652 r.
- decyzje musiały być jednogłośne, każdy poseł mógł zawetować decyzję, aby jej zapobiec

- Begriff für den polnischen Kleinadel
- umfasste je nach Region 8-15% der Bevölkerung
- dominierte die Politik der polnischen Adelsrepublik
- stand in Opposition zum polnischen Hochadel, den Magnaten

- określenie dla drobnej szlachty polskiej
- stanowiła ok. 8-15% populacji, w zależności od regionu
- zdeterminowała politykę polskiej republiki arystokratycznej
- stanowiła opozycję dla polskiej arystokracji i magnaterii

SET C 4/4 (C13-15)

Spielkonzept & Texte/Koncepcja gry & teksty:

Daniel Bernsen, Ronald Hild

Illustration/Illustracje: Ann-Kathrin Poneta

Übersetzung /Tłumaczenie: Anna Cholewa

© 2018 Spieltrieb

Gefördert durch / Finansowane przez:
Bundeszentrale für politische Bildung